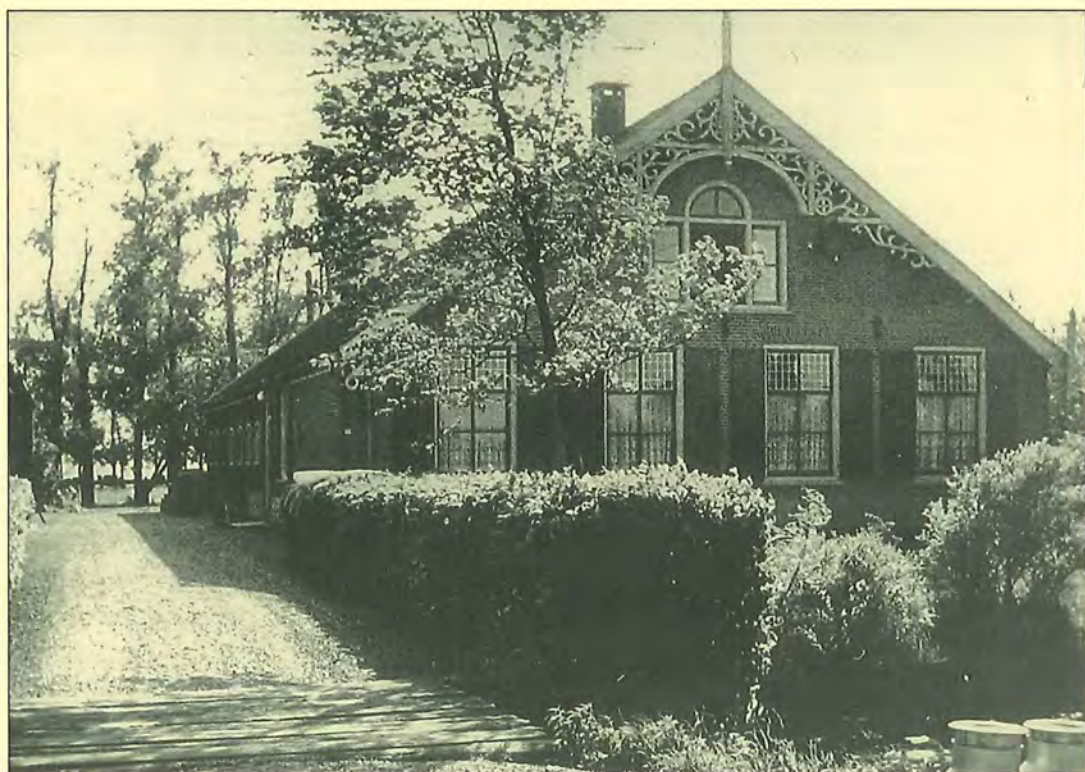

Historische Kring Maarssen

28e Jaargang no. 4, november 2001

CAFE-RESTAURANT

**„GEESBERGE”
aan de Vecht**
MAARSSSEN

voor al
uw bruiloften en partijen

Michel en Cokky Heinsius
Zandpad 23 - Maarssen
Telefoon: 0346-561435

RADIO - T.V.

ELECTR. HUISHOUDELIJK

+ VOORDEEL + VAKMANSCHAP

+ KWIEKE SERVICE

radio en t.v. speciaalzaak

elektron

Nassaustraaf 9-11,
3601 BA Maarssen
telefoon: 0346-562081

Koetsveld Assurantiën

- * PENSIOENEN
- * HYPOTHEKEN
- * BELEGGEN
- * FINANCIERINGEN
- * LEASEN

Raadhuisstraat 15
3603 AV Maarssen

Telefoon: 0346-561 680/567 757

Telefax: 0346-560 869

Onderdeel van Nico Koetsveld Beheer BV

3601 ed maarssen tel. 0346-569290

REO'S
STOFFENBOETIEK

kaatsbaan 32

HISTORISCHE KRING MAARSSSEN

Opgericht 11 september 1972, opgenomen in het verenigingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en Omstreken onder nummer 40476918.

Bestuur: B. Visschedijk, voorzitter, Mevr. M. Tijhuis, secretaris, Postbus 90, 3600 AB Maarssen, tel.: 0346-575222, Mevr. A. Wolters-Dekkers, penningmeester, giro 2907376, J.H.W. van Bommel, H. Blaauw, Mevr. M.C. Hatzmann-Scheltema, Mevr. H. Pouderoyen, W. Klever, B. de Ruiter en A. de Zwart.

Lid van verdienste: Mevr. J.G. Zwijns-Brink (20-02-84) en drs. W. Smits (10-02-94).

Erelid: N. van Tricht (10-02-94), Mevr. A.H. Hogenhout-Hofman (09-02-95), Mevr. G.M. Willekes-van Putten (24-02-2000), J.H. Sagel (22-02-2001).

Redactie: B. de Ruiter, Mevr. M.C. Hatzmann-Scheltema, Mevr. A.H. Hogenhout-Hofman.

Redactie-adres: Mozartlaan 5, 3603 BD Maarssen, tel.: 0346-565471.

Lidmaatschap: De leden bepalen zelf op de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering de contributie voor het lopende jaar. Deze bedraagt thans f 24,25 voor leden, f 18,75 voor het tweede en elk volgende lid op hetzelfde adres. Een tweede lidmaatschap, maar dan zonder periodiek is ook mogelijk en kost slechts f 11,-.

Voor meer informatie en eventueel aanmelden als lid van de Kring kunt u schrijven naar de Historische Kring Maarssen, Postbus 90, 3600 AB Maarssen, of contact opnemen met de ledenadministratie, Mevr. A. Wolters-Dekkers, Mozartlaan12, 3603 BH Maarssen, tel.: 0346-579940.

Werkgroep archeologie: H. Blaauw, Bloemstede 193, 3608 TB Maarssen, tel.: 0346-562425.

Werkgroep archief/bibliotheek: H. Pouderoyen, Fazantenkamp 576, 3607 DG Maarssen, tel.: 0346-569133.

Verkoop losse nummers: B. de Ruiter, Nic. Maesstraat 6, 3601 DR Maarssen, tel.: 0346-563599.

28e Jaargang no. 4, november 2001

Verschijnt 4 x per jaar

Kringnieuws

Lezing van Cees Bloemendaal

Als dit periodiek verschijnt hebben we de lezing van 22 november over de Wilnis aak al weer achter de rug en maken wij ons op voor de lezing van Cees Bloemendaal. Hij zal deze keer uitvoerig ingaan op de historie van de Hervormde Kerk en haar schatten. De lezing wordt door omstandigheden niet meer in 't Zand gehouden, maar in de Merenhoef. Omdat de lokatie minder ruim is zal de heer Bloemendaal twee keer optreden n.l. op 15 en 17 januari 2002. Als de zaal dinsdag vol is kunt u dus nog op donderdag terugkomen.

Rijksmonumenten

Wij zijn erg blij dat er in Maarssen eenentwintig rijksmonumenten zijn bijgekomen. Het betreft objecten van 1850 tot 1940. Te zijner tijd zal er in dit blad aandacht aan worden besteed.

Schenken

Ook nu weer hebben we het een en ander gekregen waar wij zeker in de toekomst in ons periodiek of anderszins aandacht aan zullen schenken. Van de heer H. Oosterom ontvingen wij een voor ons onbekend

de foto van de Van Lingebrug en een aantal bonkaarten uit 1944, de heer Manten gaf ons een exemplaar van de familiekronek Manten Verwanten deel 1 en mevrouw A.J. Wijnands-Schippers schonk vier ansichtkaarten van Vechoeuer en omgeving uit de tijd dat het nog een rusthuis was voor verpleegsters, waar haar moeder als jong meisje een poos heeft gewerkt. Hartelijk dank aan alle gulle gevers.

Website

Het is nu nog niet zeker of bij het verschijnen van dit periodiek de website van de HKM al bereikbaar zal zijn. Als dit wel het geval is heeft u het al in de pers kunnen lezen en anders zal dat binnenkort gebeuren. Wij zijn er natuurlijk reuze trots op dat wij nu ook meetellen op Internet, een historische gebeurtenis. U kunt ons vinden onder **www. historische kring maarsse.nl**.

Ria Tjhuus, secretaris

Betalen lidmaatschapsgeld

Graag maken wij u er nog even op attent dat de contributie, voor een gewoon lidmaatschap, voor volgend jaar (2002) door de Algemene Ledenvergadering van februari 2001 op **11 euro** is gesteld.

Wij schrijven dit omdat het ons ieder jaar weer opvalt hoeveel leden pas hun lidmaatschap opzeggen als zij de acceptgiro voor de betaling in de bus hebben. Dan hebben zij reeds één en soms al twee periodieken van het nieuwe jaar ontvangen plus de dure acceptgirokaart en eventuele herinnering, waardoor de vereniging er veel geld moet bijleggen. Om dat te voorkomen willen wij u dringend verzoeken om als u overweegt uw lidmaatschap **op te zeggen dat vóór 1 januari 2002** te doen, zoals dat ook in ons huishoudelijk reglement wordt voorgeschreven.

Wij hopen natuurlijk dat u nog vele jaren lid wilt blijven om zo ons werk m.b.t. de historie van Maarsse te steunen en via het periodiek en de lezingen op de hoogte te blijven van de oude en nieuwe historie van ons dorp en omgeving.

Mocht u een en ander nog eens willen nalezen, de nieuwe statuten en het huishoudelijk reglement zijn voor iedereen op aanvraag verkrijgbaar bij Bert de Ruiters, zie hiervoor ook het telefoon.

Kring Kronek

80-09-2001 Open Monumentendag.

Ondanks de weinige publiciteit is de OM-dag voor ons niet slecht verlopen. Velen bezochten onze stand en we hebben zelfs weer een nieuw lid kunnen inschrijven.

Ons initiatief van het plaatsen van info-borden in de gemeente is beloond met het plaatsen van het eerste bord bij het oudste monument in ons dorp, de Hervormde Kerk. In de loop van volgend jaar zullen nog verschillende andere borden worden geplaatst. Er komt een centraal bord bij de Kaatsbaanbrug en verder bij de RK-kerk als de restauratie klaar is. Ook zullen borden komen langs de Vecht bij Raadhoven, Doornburg, het botenhuisje aan de Timmermanslaan, Goudstein, Vechoeuer, Geesbergen en Cromwijk. Daarna is de beurt aan de omliggende gemeenten Tienhoven en Oud-Zuilen en het gemaal aan de Machinekade. Als er dan nog geld over is, wij werden gesponsord door de Lions Club Maarsse en een particuliere sponsor die onbekend wenst te blijven, dan zullen verschillende andere historische objecten ook nog van een bord met enige historische informatie worden voorzien.

11-10-2001 lezing over begraafplaatsen in de provincie Utrecht van Edwin Maes.

Edwin Maes gaf een zeer interessante lezing over de begraafplaatsen. Niet alleen ging hij in op de historie van de plaats waar de mensen werden begraven, van in de kerk naar buiten de bebouwde kom, maar hij liet ons anders om ons heen kijken. Meestal komen wij op een begraafplaats naar aanleiding van een begrafenis, maar er blijkt voor de oplettende kijker heel wat meer te beleven te zijn.

Foto's P.I. Hatzmann

Erepenning Historische Kring Maarssen

Misschien weet u nog niet allemaal dat er ter gelegenheid van het afscheid van de heer J.H. Sagel, een voorzitter die wij bewonderen om zijn enorme inzet en toewijding, een erepenning in het leven is geroepen, die wij aan hem hebben uitgereikt ter gelegenheid van zijn afscheid van de HKM.

Deze fraaie, zilveren erepenning willen wij niet exclusief houden voor de heer Sagel, maar het is de bedoeling dat ook anderen, die van grote betekenis zijn voor het instandhouden van het cultureel erfgoed en de geschiedenis van Maarssen met deze penning te eren. Het bestuur is niet voornemens deze penning met vaste tussenpozen uit te reiken. Alleen als iemand naar onze stellige overtuiging in aanmerking komt, zal er weer een zilveren erepenning worden geslagen.

Als u iemand in gedachten heeft, waarvan u denkt dat hij/zij in aanmerking zou moeten komen voor een erepenning in zilver laat dat dan weten. Uw voorstel wordt dan in overweging genomen.

Het bestuur

Van de redactie

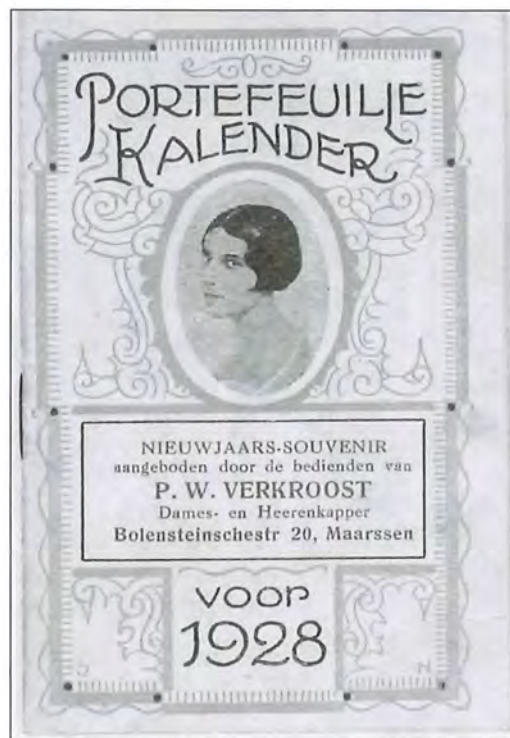
- 1 Het overnemen van artikelen zonder toestemming van de redactie is verboden.
 - 2 De inhoud van de artikelen is voor de verantwoording van de auteur.
 - 3 U kunt kopij voor het volgende nummer inleveren vóór 5 januari 2002.
-

Kapsalon Verkroost honderd jaar

Niet aan de Bolensteinsestraat nummer 20, waar de kapsalon van Herman Verkroost¹ al vanaf 1911 is gevestigd, maar aan de Breedstraat² tegenover de RK-kerk begon de grootvader van Herman in 1901 met het knippen en scheren van heren. Naar aanleiding van het dit jaar dus honderdjarige bestaan van deze bekende Maarssense kapperszaak hadden we een gesprek met de kleinzoon, die zich al vanaf 1964 - toen ook zijn vader nog volop in de zaak werkte - de eigenaar mag noemen. Herman Verkroost vindt het honderdjarig bestaan van zijn zaak op zich niet zo heel bijzonder en heeft de neiging het jubileum een beetje te bagatelliseren. We zijn het met hem eens dat door hem genoemde zaken zoals, een goede gezondheid, uithoudingsvermogen en een beetje geluk, inderdaad een belangrijke bijdrage leveren aan het honderdjarig bestaan van de zaak. Maar er komt natuurlijk meer bij kijken.

Hierbij moet vanzelfsprekend gedacht worden aan goed vakmanschap maar ook aan de belangrijke plaats die een kapper vroeger, in die tijd veelal de barbier of coiffeur genoemd, in de gemeenschap innam. De gezellige kapperszaak, waar veel mannen meerdere keren per week kwamen om zich te laten scheren, was zeker gedurende de eerste veertig jaar van de vorige eeuw nog een belangrijk trefpunt in de Maarssense dorpsgemeenschap. Daarnaast vervulde de kapper dikwijls, mede door de voor hem financieel gezien noodzakelijke nevenfuncties, ook een belangrijke sociale functie. Vaak had de kapper dus bijbanen en dat was ook bij de familie Verkroost niet anders. Zo inden volgens Herman Verkroost zijn grootvader, P.W. Verkroost (1876-1933) en vader G.P. Verkroost (1910-1983) in opdracht van dokter Venker³ verzekeringspremies voor ziektekosten en ging opa nogal eens op verzoek van een klant naar een boeldag of veiling met een koopopdracht voor een tafel, een paar stoelen of iets dergelijks. Bovendien hield men zich bezig met de lijkbezorging, bijvoorbeeld als drager bij begrafenissen en de vrijwillige brandweer. Daar was overdag ook alle tijd voor, want nadat er wel wat scheerklanten - de deftige heren - thuis waren bezocht, begon de zaak meestal pas rond een uur of vijf 's middags te lopen. Dan kwam men van z'n werk en werd de kapper met een bezoek vereerd. Een en ander had als nadeel dat de zaak dan soms wel tot 10 uur 's avonds open moest blijven om alle klanten te kunnen knippen en scheren. Om de wachttijd te bekorten, veel klanten vonden die overigens helemaal niet zo'n probleem - zij vonden het maar wat gezellig - moest er door de kapper wel snel doorge-

werkt worden. Dit werd bereikt doordat er meestal wel een kappersbediende in dienst was. Zijn taak was het om de klant in te zeppen, dan kwam de kapper je zo snel mogelijk scheren en vervolgens weer de bediende om het gelaat van de klant met aluinsteen⁴ in te smeren en het vervolgens met doeken droog te wrijven. Werd dit werk niet gedaan door de zoon van de kapper, de latere opvolger in de zaak, dan was er altijd wel een bediende, die behalve voor zijn salaris ook werkte voor kost en inwoning. De fooien die de klanten gaven, waren voor de bediendes en werden na het afrekenen in een hiervoor bestemde pot gestopt. Dit gebeurde altijd met het gelijktijdig uitspreken van de woorden: 'Pot voor meneer!' De namen van meerdere bediendes en de periode dat ze in dienst waren, zijn door grootvader en vader Verkroost van 1933 tot 1951 keurig bijgehouden in het bewaard gebleven Arbeidsregister⁵. Aan het begin van ieder jaar boden de bedienden van de firma Verkroost de klanten als Nieuwjaars-Souvenir een Portefeuille Kalender aan. Dit waren een soort zakagenda's waarin per dag een kleine aantekening, zoals het noteren van een verjaardag, gemaakt kon worden. Daarnaast bevatten de boekjes ook nog een paar vaste, gedrukte rubrieken met gegevens over feestdagen, marktdagen, standen van zon en maan en in een enkel exemplaar zijn zelfs alle namen van de leden der Staten-Generaal opgenomen. In de privé-verzameling van Herman Verkroost bevinden zich een paar van deze boekjes (zie afbeelding 1) die door hun bijzondere, door de tijd bepaalde, lay-out elk een eigen geschiedenis vertellen. Deze leuke agenda-boekjes zullen de inhoud van de fooienpot zeker positief hebben

Afb. 1.

Afb.2. Bolensteinsestraat 20. Fotocollectie H.G. Verkroost

beïnvloed. Van veel vaste klanten werd de eigen scheerkom, scheerkwast, zeep, aluinsteen en soms ook een scheermes in de zaak bewaard. Hiertoe stond er in de zaak een speciale opbergkast, de pottenkast genoemd, waarin zich een groot aantal laatjes bevond. In deze van nummers of namen voorziene laden, werd het scheergerei van de klant bewaard. In het kader van het opknappen van zijn zaak haalde Herman Verkroost ooit deze kast uit de salon weg, waarna hij nog lange tijd in de schuur dienst deed om er gereedschap, schroeven en spijkers in op te bergen. Maar ook daar kwam een eind aan en vervolgens werd de kast weggegooid. Achteraf bezien heeft 'verzamelaar' Verkroost behoorlijk spijt van deze gang van zaken en zou hij eigenlijk heel graag, als herinnering aan het verleden, een pottenkast terug willen hebben. Over de exacte datum waarop grootvader Petrus Wilhelm Verkroost (1876-1933) met zijn zaak begon, is ondanks het nodige speurwerk bij de Kamer van Koophandel en het Gemeentearchief Maarssen, nog geen zekerheid verkregen. Petrus Wilhelm Verkroost was gehuwd met Maria Christina de

Meij. Na het overlijden van zijn schoonvader, Gerardus Hermanus de Meij, kocht hij uit de boedel het pand Bolensteinsestraat 20 om daar in 1911 zijn 'Dames- en Heerenkapsalon' te vestigen. Het echtpaar kreeg vier kinderen waarvan zoon Gerardus Petrus Verkroost na het overlijden van zijn moeder het pand kocht en de zaak voortzette. Gerardus Petrus trouwde met Hermina van Putten (1910-1988), die vele jaren in de aparte damessalon de Maarssense dames knipte en van 'Permanent Wave' voorzag. Daarnaast verkocht zij hen de nodige parfumerieën. Zie afbeelding 2. Op deze mooie foto van omstreeks 1930 poseren naast de kapper of coiffeur P.W. Verkroost, zoals we op het uithangbord kunnen lezen, ook zijn schoondochter en zoon voor hun kapsalon aan de Bolensteinsestraat. Het echtpaar Verkroost-van Putten had acht kinderen waarvan opnieuw een zoon, Hermanus Gerardus, vanaf 1964 met veel enthousiasme de zaak voortzet. Herman is vast van plan om nog een flink poosje met zijn zaak, waar overigens alleen nog maar via een afspraak-systeem gewerkt wordt, verder te gaan. Maar helaas is er geen op-

volger voor de zaak en daardoor zullen de klanten toch niet meer terecht kunnen op hun vaste adres. Dat zal dan natuurlijk betreurd worden, maar we kunnen nu al wel vaststellen dat er dan ook heel wat Maarssenaren zijn en waren, die gedurende meer dan honderd jaar, door de familie Verkroost naar volle tevredenheid geknipt en geschoren werden.

J.H. Sagel

Noten:

1. Hermanus Gerardus Verkroost, geb. 1942.
2. Tegenwoordig is hier in het pand Breedstraat 14, dat omstreeks 1930 werd gebouwd, het podocentrum Maarssen gevestigd.
3. Dokter André Venker, huisarts, zie jaargang 28, nr.3, augustus 2001.
4. Aluinsteen werd gebruikt om na het nat scheren het gelaat te desinfecteren en eventueel bloeden te stelpen.
5. Arbeidsregister bevat de namen van de werknemers en werd bijgehouden op basis van de Arbeidswet 1919.

Peter van Dulcken, Schout van Maarssen (1649-1659)

deel 2

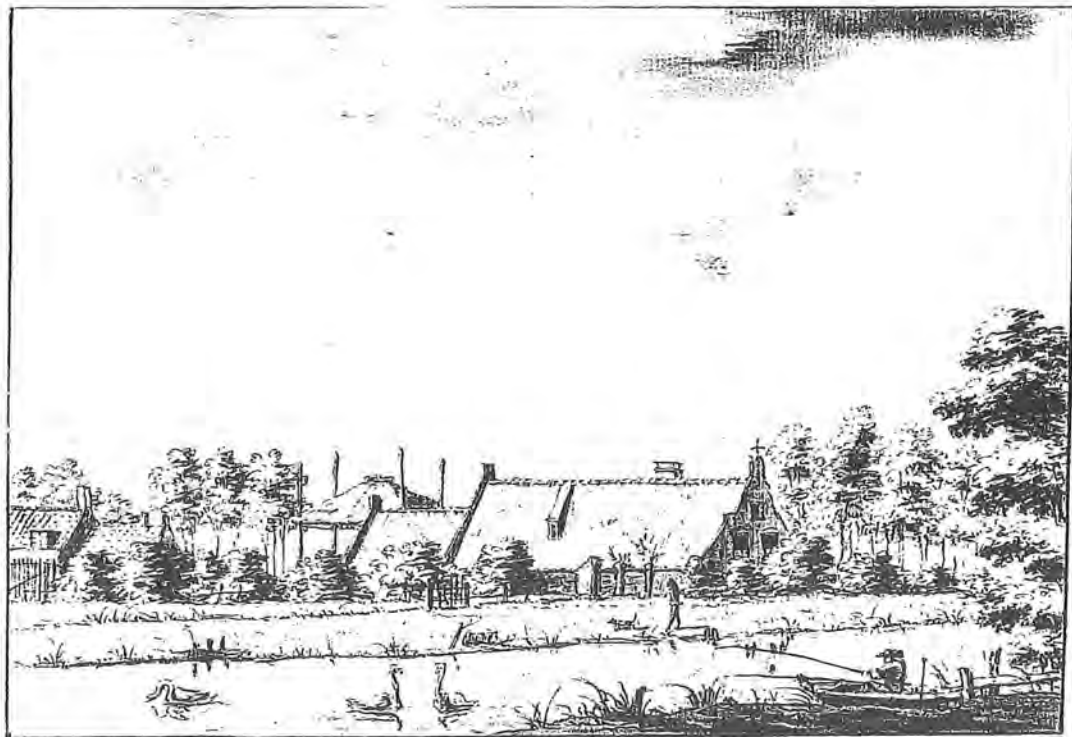
De procedure.

Tijdens een uit de hand gelopen vechtpartij op donderdag 23 oktober 1651 tussen Peter van Dulcken en Peter Willemsz werd de laatste dodelijk gewond door een schot hagel uit het geweer van Van Dulcken. Peter Willemsz zou de volgende dag aan zijn verwondingen overlijden. De procureur-generaal van het Hof van Utrecht kreeg toestemming om zo spoedig mogelijk een nader onderzoek in te stellen *'nopende de manslach begaen aende persoon van Peter Willemsz in Westbroeck'*. Commissaris mr. Johan van Straten werd hiermee belast. Van Straten liet er geen gras over groeien en begon dezelfde dag met het verzamelen van getuigenverklaringen. Alle betrokken partijen werden daarbij gehoord. Bovendien liet hij dagvaardingen uitgaan naar de personen die bij het incident direct betrokken waren geweest maar ook naar personen die eventueel nog nader licht zouden kunnen werpen op deze dramatische gebeurtenis. Daartoe werden enkele hoorzittingen gehouden in respectievelijk Westbroeck, Utrecht en Maarssen. Uiteindelijk zou de procureur-generaal aan de hand van de verkregen getuigenverklaringen een aanklacht opstellen tegen Peter van Dulcken die werd bijgestaan door van Floris van Ewijck, advocaat en procureur.

Feiten, verklaringen, list en bedrog.

Het lijkt twijfelachtig of alle archiefstukken uit het

dossier bewaard zijn gebleven. Zeker is dat enkele stukken ongedateerd zijn.¹ Niettemin hebben we ons aan de hand van de vele getuigenissen en verklaringen, een aardig beeld kunnen vormen van de gebeurtenissen die zich op die vroege ochtend in oktober aan de oevers van de Vecht hebben afgespeeld. Bij het incident waren zes personen betrokken. De drie modderaars, de schout en de gerechtsbode van Maarssen en nog een toevallige passant. Het is geenszins de bedoeling alle getuigenverklaringen in ons verhaal uitgebreid door te nemen. We zullen ons vooral richten op de twee verklaringen die Hendrick Aelbertsz, één van de modderaars, op die bewuste donderdag heeft afgelegd. Waar nodig zijn deze verklaringen aangevuld met bijzonderheden uit de andere getuigenverklaringen. Hendrick Aelbertsz verklaarde dat hij met Peter Willemsz en Gerrit Petersz, zoon(!) van Peter Willemsz, alle drie afkomstig uit Westbroeck, *'nae dat de son opgegaen ende ontrent een halff uijr hooch was in onse schouwe voort landt ofte hoffstede genaempt Oostweert in de Vecht doende waren mit modderen, dat ter selver tijt daer opt Santpadt bij ons quam Dulckens Schoudt van Maerssen mit den Gerechtsbode van Maerssen, Gerrit Thomasz Prins'*. De schout gewapend met snaphaan² sommeerde de modderaars te stoppen met modderen en de schouwen naar Maerssen te brengen. Tevens werd de modderaars gevraagd of zij niet voor zonsopgang hadden ge-

Afb. 1. Tekst: Het Huis Oostwaard, HUA, Topografische atlas nr. 1708, Het huis Oostwaard, tekening O.I. inkt, ca. 1730, L.P. Serrurier.

modderd. 'daerop ick attestant (Hendrick Aelbertsz) mette andere twee die als voorens modderde antwoorde neen ende daer beneffens jegens hem schout seijde wij sullen de schouwen eerst voll modderen ende die alsdan voorts lossen inde tuijn van mijnheer Cromhout tot Maerssen ende die gelost sijnde deselve voor u werff brengen'. De modderaars wilden het op een akkoordje gooien met de schout en waren bereid een boete te betalen. Peter van Dulcken, inmiddels in de schouw van Peter Willemsz gekomen, nam daar geen genoegen mee en probeerde de schouwen los te maken. 'Vellende hij tot verscheyde rejsen het roer om te schieten, stotende metten tromp vant selve roer tweemaal op de borst van Peter Willemsz die d'eerste rejs door de stoot inde schouw viel waer op volchde dat hij Peter Willemsz sijn schouwen vast paelde ende uijtte schouwe op het sandtpadt getreden sijnde ende aldaer staende geluste (uitdaagde) den voornoemde schout sijn voorsz roer op hem Peter Willemsz aff te schieten waer over den voor-

noemde Peter Willemsz een sware quetsuere in sijn eenen lies heeft ontfangen soo dat hij Peter Willemsz voornoemt derhalven ter aerde viel, daer op ick attestant jegens hem schout seijde ofte vraechde hebt ghij het nu wel gemaect, daer jegens hij schout jegens mijn attestant wilt ghij noch wat seggen ick schietter u oock wel eens deur, halende voorts hij schout een poffer (soort zakpistool) uijt sijn diesack'.

Deze laatste woorden werden door Hendrick Aelbertsz op de hoorzitting nog eens aangedikt door te vermelden dat de schout hem bedreigde met de woorden 'ick schiet jou oock wel door jou ribben'. Peter Hermansz, een toevallige voorbijganger, verklaarde dat de schout en de gerechtsbode in de schouwen waren getreden met een roer in de hand. Hij had 'de modderboeren niet een quat woort hooren sprecken'. Hermansz probeerde de zaak nog te sussen en stelde de modderaars voor om 'een rexdaelder ofte twee den officier te geven'. Daarna was hij doorgereden. De verklaringen van Gerrit Petersz en

Gerrit Thomasz Prins, gerechtsbode van Maarsen, komen grotendeels overeen met die van Hendrick Aelbertsz. De gerechtsbode vermeldde echter wel dat Peter Willemsz, nadat hij in de schouw was gevallen, *'op het lant tredende den schout sijn roer gevelt ende tegens Peter Willemsz daer aen getogen heeft ende dat doen t selve roer los gegaen is ende dat den schout doen sijn poffer uijt de sack haelde ende vorders van de saecke niet te weten'*. Dat 'van niets weten' zou later wel meevallen. Een onaangename verrassing voor Peter van Dulcken was een zéér belastende verklaring van Lambert Hermensz, gerechtsbode van Achttienhoven. Deze verklaarde dat hij op woensdag 22 oktober 1651, de dag voor het incident, ten huize van Dirckgen Tomas, herbergierster, in Maarssen, de schout (overmoedig geworden door de drank?) hoorde verkondigen dat er *'een off twee modderboeren waren die hem qualijck bejegen ende wech gevaren waren dat hij schout op twee off 3 modderboeren soude letten ende sijn roer soude laijen met een handt vol hagel, dan sullense mij niet ontloopen'*. Andere herbergbezoekers o.a. Hans van Essen, Bartholomeus Outbrebies, Eduwaert Outbrebies en Jacob Augustijnsz wisten van niets of hielden zich van de domme. In het algemeen bleven de getuigen op de hoorzittingen bij hun eerder afgelegde verklaringen. Dat gold echter niet voor Gerrit Thomas Prins, de gerechtsbode van Maarssen. Op 6 november 1651 tijdens de hoorzitting in de herberg de Zwaan, het rechthuis van Maarssen, hervond de bode een groot gedeelte van zijn geheugen en kwam nog met een aantal details op de proppen. Volgens hem waren er bij zonsopgang al twee of drie schouwen volgemodderd. En op de vraag of de modderaars vóór zonsopgang hadden gemodderd, werden hij en de schout bejegend met veel scheldwoorden. Bij het betreden van het land door Peter van Dulcken raakte hij (Peter) in handgemeen met Peter Willemsz *'waer op den selven Peter Willemsz de tromp van het roer van vooren greep, treckende soo beide parthijen tegens den anderen, in welck trecken het roer los gingh, sonder gesien te hebben dat den schout den haen over haelde'*. Ten slotte weet de bode te vermelden dat hij en de schout *'op Oostweert liepen om wijn ende die nijet vindende eeck off asijn versochten die hij getuijge bekomen hebbende Peter Willemsz aen sijn mont setten om hem te laeven'*. Een voorstel om de chirurgijn uit Maarssen te halen werd afgewezen. Peter Willemsz *'seijde dat*

zij dijen barbier nijet en begeerde te hebben'. Een onverstandige beslissing zoals later bleek! Hij moest nu door zijn zoon Gerrit en Hendrick Aelbertsz, zijn zwager, worden vervoerd naar Westbroek. Dat zal voor Peter Willemsz maar vooral ook voor Gerrit Petersz, zijn negentienjarige zoon, een martelgang zijn geweest. Een waar familiedrama! In Westbroek werd Peter behandeld door de chirurgijn Lambert Hendricksz. De chirurgijn had de patiënt tweemaal verbonden maar naar zijn oordeel was de wond dodelijk. Niettemin achtte hij het noodzakelijk dat er een medicus aan te pas zou komen om zijn waarnemingen te bevestigen.

De volgende dag werd er door twee 'doctores medicine' en een chirurgijn, sectie verricht op het lijk van Peter Willems. Ze kwamen tot dezelfde conclusie als Lambert Hendricksz. *'Wij oordeelen deselve quetsure letael geweest te sijn'*. Opvallend is dat in alle medische verklaringen uitvoerig en gedetailleerd aandacht wordt besteed aan de aard van de verwonding. Dat zal voor Floris van Ewijck, advocaat, van Peter van Dulcken, aanleiding zijn geweest om de heren doktoren nog eens nader aan de tand te voelen. Lambert Hendricksz verklaarde op 7 november *'dat in dijen experte chirurgijns bij tijts bij den patient hadden geweest de arterien hadden konnen gestopt worden ende den patient met Godts hulpe int leven behouden'*. Nu waren er drie uren verstreken voordat hij Peter Willemsz had kunnen behandelen. Een paar dagen later verklaarden de andere medici eveneens dat *'den patient de arterien aderen betijts hadde laten stoppen bij een ervaeren chirurgijn ofte medecijn lichtelijck hadde int leven connen blijven, waeruijt sij comparanten oordelen de wonde perse niet geweest te sijn letael'*. Dat de advocaat hier een belangrijk punt had is wel duidelijk!

Aanklacht en verweer.

Inmiddels had de procureur-generaal via Johan van Straten zoveel informatie binnen gekregen dat hij een aanklacht, 'aangebrachte feiten', kon opstellen tegen Van Dulcken. Deze aanklacht, bevatte alle elementen uit de reeds eerder aangehaalde getuigenverklaringen. Het lijkt geen twijfel dat Van Dulcken eveneens in die eerste dagen na het incident is gehoord door commissaris Van Straten. Verslaglegging van deze verhoren hebben we echter niet in het dossier aangetroffen.

Op 15 december 1651, in de ochtend, werd Pe-

Afb. 2. Tekst: Huis de Zwaan, HUA, Topografische atlas nr. 2087**, Huis de Zwaan, tekening O.I. inkt, ca. 1750, afdruk naar F.W. Vogt door Schnabel.

ter van Dulcken in Utrecht opnieuw gehoord. Hij was echter kort van stof. Hij beriep zich, niet ten onrechte, op de ordonnantie van de Staten van Utrecht betreffende het modderen. Volgens hem waren de modderaars betrappt vóór zonsopgang. Enkele schouwen waren reeds gevuld. Hij ontkende dat hij gevraagd zou hebben of de modderaars voor zonsopgang al gemodderd hadden. Wat betreft de vechtpartij, verklaarde hij dat *'Peter Willemsz voor bijde tromp met beijde zijn handen vattende seer furieuselijck ende sterck om hem Van Dulcken tselve roer te ontweldigen twelck hij willende behouden tselve roer int trecken ende wedertrecken buijten zijn weeten ende tot zijns leetweesen is los gegaen sonder dat hij weet de oorsaecke'*. Verder ontkende Van Dulcken bedreigingen geuit te hebben zoals die vermeld staan in de verklaringen van Lambert Hermensz en Hendrick Aelbertsz. Peter van Dulcken leek met deze verklaring stevig in zijn schoenen te staan. Niet onlogisch als men bedenkt dat hij zich moreel gesteund voelde door een aantal inwoners uit Maarssen en Nieuw Maarsseveen die

op 6 november in de herberg de Zwaan gezamenlijk hadden verklaard *'dat de modderluijden op de Vecht daechelijx groote moetwille bedrijven int modderen onder ende aende wallen van de landen, dijcken ende t'santpadt die zij met haer moddernetten wel acht ende twintich off dartich jaer meer voeten langh wech trecken'*. Deze, voornamelijk grondeigenaren in Maarssen en Nieuw Maarsseveen, waren Dirck van Sinnick, 77 jaar, Dirck Willemsz van de Graeff, 62 jaar, Pieter Brughman, 35 jaar, Hendrick van Redinckhoven, 56 jaar, Paulus Egbertsz, 55 jaar, Hans van Essen, 62, jaar, Pieter Vermeer, 43, jaar, Johannes Cock de Pinelle, advocaat, Roeloff Jansz Mes, 36 jaar, Aelbert Meertensz, 50 jaar, Gerrit Cornelisz, 52 jaar, Ghijsbert Jacobsz, 46 jaar en Cornelis Woutersz, 26 jaar. De afgelegde verklaring van Peter van Dulcken op 15 december 1651 en het goede werk van zijn advocaat konden de schout niet redden. Het wekt bevreemding dat het Hof van Utrecht op dezelfde dag zijn oordeel uitsprak. Maar we kunnen niet om de feiten heen!

Peter van Dulcken, schout van Maarssen, werd op 15 december 1651 veroordeeld *'aengaende seecker exces bij Van Dulcken begaen aen de persoon van Peter Willemsz'*. Hij moest een boete betalen van tweehonderdvijftig gulden alsmede de bijkomende justitiële kosten maar bleef wel in functie.

De weduwe.

De zaak was hiermee nog lang niet afgedaan. Nelletje Folkertsz, de weduwe van Peter Willemsz zal het moeilijk hebben gehad. Naast haar persoonlijk verdriet kwam ze ook in grote financiële problemen. Half november 1651 spande ze een proces aan tegen de schout van Maarssen maar dat had ze niet doorgezet omdat Van Dulcken bereid was een schikking te treffen. Van Dulcken liet het echter afweten. Een maand later, wilde ze alsnog dat de zaak voorkwam. Ze diende daartoe bij het Hof van Utrecht via haar advocaten een verzoek in. Eén van de argumenten die zij aanvoerde was dat zij *'suppliante is een arme vrou geworden, sijnde door de onnatuerlijke doot van haeren man, hebbende drie vaderloose kinderen die door t exces de keel genouchsaem worden toegebonden ende van honger ende koude soude vergaen ten waere des suppliantes vrinden (die mede soober van gelegentheijt sijn) haer geen bijstant en dede'*. Tegen deze dramatische woorden kon het Hof niet op. Het verzoek van Nelletje werd ingewilligd en commissaris Johan van Straten had er een nieuwe zaak bij. Er volgde nu een langdurig juridisch steekspel tussen beide partijen. In juni 1652 werd Peter van Dulcken nog eens gehoord maar nieuwe gezichtspunten leverde dat niet op. Begin 1653 werden er door inwoners uit Westbroek nog allerlei verklaringen afgelegd ten gunste van Peter Willemsz. Ook dat leverde niets op.

Het lijkt erop dat de zaak eind 1653 verzandde en we blijven dan ook in het ongewisse omtrent de afloop van het proces.

Van Dulcken echter, bleef overtuigd van zijn onschuld. Op 27 februari 1652 verzocht hij kwijtschelding van de geldboete. Opnieuw beriep hij zich op de ordonnantie van het modderen. Hij had gehandeld conform de 'placcaten'. Ook enkele leden van het Hof hadden hem *'in het particulier'* laten weten dat hij de plicht had op te treden tegen de modderaars *'tot voorcominge ende weeringe van de schade ende overlast die de opgesetenen daer door quamen te lijden'*. Aan zijn verzoek werd nauwelijks aandacht besteed. Ruim een jaar later, op 9 november 1653 probeerde hij het opnieuw. Het mocht niet baten. Zijn verzoek werd ontegenwoordigd.³

We hebben niet kunnen achterhalen hoe het Nelletje Folkerts verder verging. Dit in tegenstelling tot de loopbaan van Peter van Dulcken. Het leven ging verder. Ook in Maarssen! Zou Peter van Dulcken zijn les hebben geleerd en zijn ambities inperken?

Henny van Elk

(wordt vervolgd)

Noten:

- 1 HUA, Hof van Utrecht, inv. nr. 252-32, P14, Achtergebleven stukken van commissaris Johan van Straten.
- 2 Snaphaan of roer is een soort geweer dat niet met een lont, maar door middel van een haan met vuursteen afgeschoten werd. (Van Dale)
- 3 HUA, Staten van Utrecht, inv. nr. 232-25, d.d. 27-2-1652 en inv. nr. 232-27, d.d. 9-11-1653, Resoluties van de Staten van Utrecht.

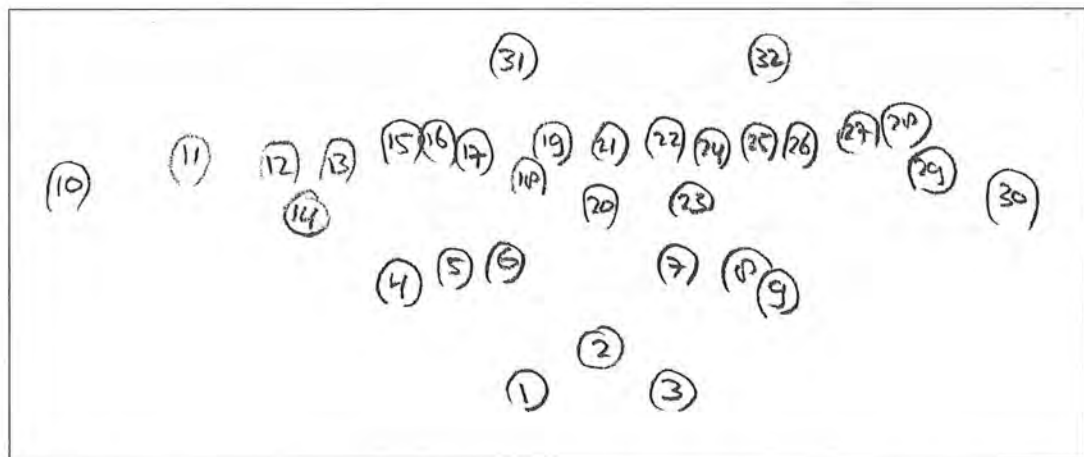
Heil den kranigen redder.....

Met deze woorden besluit een berichtje in de Magneet van zaterdag 27 augustus 1933., waarvan ik een pagina aantrof in de familiepapieren van dokter Venker. Matthieu, de oudste zoon van de dokter redt een meisje, dat vanaf de Schip persgracht te water is geraakt. **De vierjarige**

Grimm, wie is dat? Ik weet van een schildersbedrijf Grimm en ik ken ook Henny de Bruin-Grimm, zou die het misschien zijn. De leeftijd kan wel kloppen. Bellen dus. Als ik haar het berichtje voorlees begint ze te lachen. Ja hoor dat was ik, en direkt gaat er bij haar een la met herinneringen

Afb. 1. Een foto uit 1933 van de kindertjes van de bewaarschool voor gebouw Bethel.

1. Sientje Pos, 2. Annie de Wit, 3. Henny Grimm, 4. Dik Vermeulen, 5. Loutje Blok, 6. Jan Briedé, 7. Dirk van Dijk, 8. Rinus van Elst, 9. Jan v.d. Molen, 10. Bep van Eijk, 11. Lena de Graaf, 12. Klaas Noorzij, 13. Tjark Timmer, 14. ? Wanders, 15. Wim Boot, 16. Co v.d. Akker, 17. Harm Visser, 18. ? Wanders (zusje van nr. 14), 19. Ben Oscam, 20. ? Stoof, 21. ? Bonhof, 22. Wim Stooker, 23. Gerrie Oosterman, 24. Rinus Hensbergen, 25. Jan Haverkamp, 26. Jerk v.d. Berg, 27. Bert Sneller, 28. Wil Pars, 29. Elly Kroes, 30. Greetje v.d. Molen en de onderwijzeressen de dames Gerritsen en Dissel (?).

Kordaat optreden. Dinsdag geraakte de 4 jarige Grimm in de Vecht, verdween onder water, doch kwam middenin weer boven. De daartegenover wonende Heer M. Venker Jr. sprong zonder aarzelen gekleed in het vuile water en bracht het meisje op het droge. Een uurtje later speelde het weer op de Schippersgracht of niets gebeurd was. — Heil den kranigen redder. —

Afb 2. In het bijvoegsel van 'de Magneet' van 27 augustus 1933.

open. Wat later bij haar thuis aan tafel hoor ik uitgebreid haar verhaal van toen. Nu dus achteenzestig jaar geleden.

'Ach kijk, ik was natuurlijk een gek kind, want wie doet nou zoiets, met dichte ogen over straat lopen. Net vijf was ik geworden. Een heel jaar lang was ik dagelijks naar Bethel gelopen. Ja, daar was de christelijke bewaarschool. Moeder trouwde me voldoende dat ik zonder ongelukken weer thuis kwam. En dat ging ook altijd goed. Ja, zo gek en zo speels als ik toen was, had ik me aangewend om het laatste deel van de route, op de Schippersgracht dus, met dichte ogen te lopen. Mijn linkerhand liet ik langs de hekjes glij-

den en zo kwam ik thuis. Op nummer 16 woonde we. Geen probleem. Spannend was het bij nummer 10, daar was namelijk een hoge stoep en moest ik dus, altijd blindelings, een oversteek maken. Ook in de vakantietijd liep ik vaak blind naar huis of gewoon al spelend, dat had ik me aangewend. Het ging altijd goed, tot die zomerse vakantiedag in augustus. Ja, ik weet nog niet hoe, maar het gebeurde! Ik voelde de koperen knop van nummer 10 zal ik maar zeggen en toen liep ik door, regelrecht de Vecht in. Ik weet dat ik nog een keer bovenkwam voor ik weer kopje onder ging. En oh ja, ik zag alle kleuren van de regenboog'.

Henny vertelt het of ze het gisteren beleefde. Lachend, met de schouders wat opgetrokken in een durende verwondering. 'Mijn tijd was kennelijk nog niet gekomen', hoor ik. De redding was een wonder. Toevallig, wat heet toeval, liep aan de overkant Matthieu Venker, die Henny uit het water haalde. 'Ik weet er niks meer van', hoor ik in een zucht. En dan, 'dat ik na een uur weer buiten zou spelen is onzin. Weet je, ik was vernoemd naar een zusje dat jong was gestorven en mijn moeder was mede daardoor erg bezorgd voor mijn wel een wee. Ik weet bijna zeker dat ik die middag binnen moest blijven. Voor Matthieu zal moeder wel een bos bloemen uit de tuin hebben geplukt', veronderstelt de oudtrenkelinge. Als een dankjewel voor den kranigen redder!!

Auke Hoekstra

De Langegracht te Maarssen

deel 8

Als men over de Langegracht loopt dan ziet men naast huisnummer 16 ineens nummer 20 staan. Waar zijn de nummers 17, 18 en 19 gebleven? Daar komen we straks op terug.

Het huidige pand nummer 20 (afb.2.) stamt uit 1964 en is ontworpen door de te vroeg gestorven Maarssense architect Henk Daamen en gebouwd door Reyer van Vredendaal. De opdrachtgever en de eerste bewoner was de heer J. Wigmans die er toen f 12.000,- voor betaalde. Daarvoor stond er een heel ander pand (afb.1.). Op deze foto van maart 1963, kort voor de sloop gemaakt, kunt u zien dat het in zeer bouwvallige staat verkeerde.

Het huis dat bestond uit een voor- en een achterhuis van elkaar gescheiden door een houten wand is misschien ooit een herberg geweest. Het werd heel lang door twee families bewoond, één voor en één achter. De zolder werd echter niet gedeeld en behoorde tot het voorhuis.

Afb. 1. maart 1963.

In 1849-1850 werd er in Maarssen een huizen-
telling gehouden en daardoor weten we nu nog wie
er in die tijd het pand nummer 20 bewoonde. Dat
waren toen de aanspreker Adrianus Houssart en
zijn vrouw Johanna van Kampen. De aanspreker
verhuisde en de kuiper Simon de Lange met zijn
vrouw Margaretha de Man betrokken het huis.
Op 26 mei 1856 hield de kuiper het voor gezien
en vertrok naar Amsterdam. Nu stond het huis
een half jaar leeg. Was er geen woningnood, was
het te duur, we zullen het nooit weten maar op 1
november gingen de schilder Willem Schoch en
zijn vrouw Luintje de Bree er wonen. Nog enkele
andere gezinnen bevolkten het huis tot dat in
1861 de familie Hofman het betrok. Zij zouden er
vijftientig jaar achtereen blijven wonen, tot 20
augustus 1946.

De schoenmaker Johannes Hofman werd op 30
mei 1830 te Gorkum geboren en vestigt zich te-
samen met zijn vrouw Sibilla van Aalten in
Maarssen. Op afbeelding 2 zien wij rechts de op-
kamer waar de werkplaats gevestigd was en
waar hij jarenlang de schoenen van zijn klanten
"lapte", eronder bevond zich de kelder. Uit het
huwelijk werden drie meisjes en zes jongens ge-
boren. Zoon Ernst Cornelis, gehuwd met Catha-
rina W. van der Horst, zette na de dood van zijn

vader in 1902 de schoenmakerij voort. Ernst
Cornelis kreeg drie zoons en vier dochters waar-
onder ons erelid Arnolda Hendrika Hogenhout-
Hofman, nog altijd een vraagbaak voor iedereen
als het om de historie van Maarssen gaat.

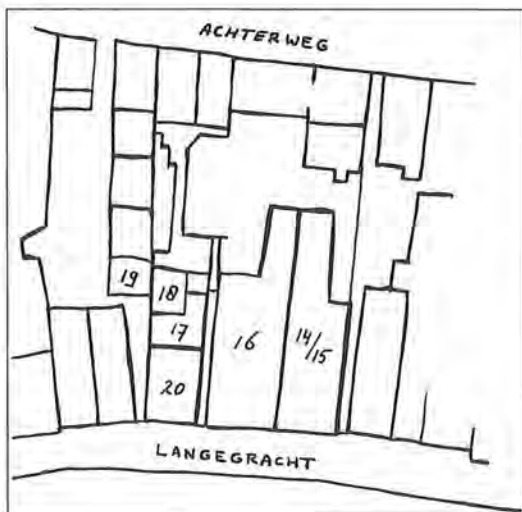
Op 1 oktober 1946 kwam de eerste 'niet Hof-
man' er wonen. Deze Johannes W. van Rooijen
werd opgevolgd door Gerardus Bloemendaal,
Hendrikus Joole en als laatste bewoner van het
vervallen pand stond Theodorus Peek te boek.
Toen kocht Jacobus A. L. Wigmans, de bekende
eigenaar van het café 't Vissertje, aan de Bolen-
steinestraat 22 het bouwval. Het werd gesloopt
en een nieuw pand met de fraaie naam 'Just in
Time' verrees aan de Langegracht. Bijna tien jaar
heeft Jacobus er gewoond tot zijn dood op 26
maart 1974. Zijn vrouw bleef er daarna tot sep-
tember 1983. Het 'Just in Time' kunnen we nog
terugvinden op de gevel van het huis van ons be-
stuurslid Bert de Ruiter, die trouwde met een
meisje Wigmans, nu beter bekend als Jantien de
Ruiter, die altijd de verkoop van artikelen op on-
ze ledenavonden verzorgt.

Afb. 2. juni 1968.

Maar hoe zat het nu met de nummers 17, 18 en 19?

De nummers zijn verdwenen, maar de pandjes zijn soms bij een ander huis getrokken. De situatie, zoals te zien op afb.3. is als volgt: Achter het gesloopte oude pand nummer 20 lagen nummer 17 en 18 en nummer 19 stond dan weer schuin naast nummer 18. Nummer 20 was in de oude situatie een vrijstaande woning met aan beide zijden een poort c.q. steeg. In het oude boek van 1849/50 van de gemeente Maarssen staat de ene steeg genoemd als de 'Lange-grachtsteeg' de andere met de gesloten poort kwam uit in de 'Muizensteeg', zo genoemd naar de familie Muis, die daar woonde. Aan nummer 20 vast zat dus nummer 17, een soort éénkamer woning waar diverse arbeiders met hun gezinnen in gewoond hebben. Daarna was het jarenlang de werkplaats van de aannemersfirma Van Vredendaal. Toen die eruit groeide hebben Hendrik van Elst en Teunis Smits er nog gewoond tot de sloop. Nummer 18 is jaren bewoond geweest door de weduwe Schuurman wiens man meubelmaker was en daarna stond het leeg, totdat 17 en 18 werden samengevoegd en nummer 18 verviel. Nummer 19 is vermoedelijk bewoond geweest door Piet Quick en daarna door Piet Beukhof. Achter nummer 19 stonden ook nog vier daglonershuisjes, die vermeld stonden bij de Achterstraat, nu Nassaustraat. Eind 1962 zijn de

Afb. 3

pandjes 17, 18 en 19 gesloopt en herinnert niets meer aan deze zeer kleine woninkjes waar tientallen jaren vele mensen gewoond en gewerkt hebben onder veelal zeer armoedige omstandigheden. Nu ligt hier een fraaie tuin van nummer 20.

C.W.P. Bloemendaal

Foto's zijn eigendom van de schrijver.

Goudestein particulier bewoond

Na het overlijden van Mevrouw Wed. Louise Johanna Royaards-Huydecoper in 1938 kwam het huis Goudestein leeg te staan. De glorie tijd was voorbij! Schreef J. N. Servaas in jaargang 2, nummer 1 (april 1975) van dit blad. Maar in hetzelfde artikel lezen we een paar regels verderop dat er in 1955 na een tijd van rampspoed en verval 'licht in de duisternis komt, want de gemeente stak de reddende hand uit.'

Het licht in de duisternis dat Jan Servaas hier signaleert, was het Raadsbesluit van 24 februari 1955, goedgekeurd door Gedeputeerde Staten d.d. 1 augustus d.a.v. tot aankoop van de hele buitenplaats 'Goudestein' aan de Diependaalse-dijk te Maarssen voor een bedrag van f 75.000 van de eigenaren mevrouw H. Van Romondt Vis-Royaards te 's-Gravenhage en mevrouw B.M. Sniijders-Royaards te Driebergen. Aanvankelijk

was de vraagprijs f 100.000 maar daar ging f 25.000 van af omdat de gemeenteraad accoord ging met de verplichting 'de tuinbaas, de heer J. van den Brink, tot zijn pensioengerechtigde leeftijd in zijn huidige functie te handhaven en voorts de te zijnen aanzien gestelde pensioenverplichtingen over te nemen'. In het voorstel aan de Raad, dat we recent nog eens opzochten, worden uiteraard zoals gebruikelijk ook nog een

aantal overwegingen opgesomd, die het vermelden zeker waard zijn. De belangrijkste daarvan zijn wel de volgende vermeldingen; *'dat de eigendom van een dergelijk buiten, wanneer dit aan de gemeenschap dienstbaar zou kunnen worden gemaakt, zeker aantrekkelijk is, dat hiermede tevens een cultureel bezit, hetwelk zijn stempel reeds meer dan twee eeuwen op de omgeving heeft gedrukt, voor het nageslacht bewaard zal blijven, dat naast de voordelen welke uit de aankoop van het huis zouden voortvloeien, de aanwezigheid van het circa 3 H.A. grote park niet onvermeld mag blijven, dat de gemeente immers - met uitzondering van de kleine tuin rondom het gemeentehuis (dan gevestigd in Huis ten Bosch a/d Zandweg) - geen openbaar plantsoen bezit.'*

Pas na de aankoop, het huis is dan nog in gebruik als Rijksinstituut voor Sociale Jeugdzorg, besluit men in 1957 van Goudestein het Maarsse gemeentehuis te maken. Hetgeen in 1961, na een grootscheepse verbouwing en restauratie o.l.v. de Amsterdamse architect Ir. A.J. van der Steur, met de nodige feestelijkheden ook daadwerkelijk gebeurd. Nu, inmiddels veertig jaar en nogmaals een grote restauratie (1990) verder, is Goudestein nog steeds als gemeentehuis in gebruik. Hoewel de ambtenaren tegenwoordig aan de Endelhovenlaan in een nieuw administratiekantoor zijn gehuisvest, vinden we immers in het oude Goudestein nog altijd de werkkamers van burgemeester en wethouders, het secretariaat van B&W, de raadszaal, de trouwzaal, en diverse andere vertrekken. Praktisch ieder jaar is Goudestein tijdens de Openmonumentendag in september te bezichtigen geweest, waardoor het huis behalve door de reguliere gebruikers en bezoekers (bijv. van de Nieuwjaarsreceptie, de raads- en commissievergaderingen en de vele honderden trouwpartijen per jaar) inmiddels door tienduizenden mensen is bekeken. Veel van deze bezoekers vinden het huidige interieur prachtig maar zullen zich zeker ook hebben afgevraagd hoe het interieur er vroeger, toen het huis nog particulier bewoond werd, uitzag. Dankzij Angeline Elbertse, als bode werkzaam bij de gemeente Maarssen, is de Historische Kring Maarssen in het bezit gekomen van een achttal foto's van omstreeks 1936 waarmee een antwoord op deze vraag gegeven kan worden. Zij op haar beurt kreeg deze buitengewoon interessante foto's als dank voor een rondleiding door Goudestein die ze eind 2000 verzorgde. De

rondgeleide personen waren de heer en mevrouw Van Romondt Vis en hun dochter, die gezamenlijk naar Maarssen waren gekomen voor een reünie van de Vereniging Officieren Cavalerie. Jhr. Onno Van Romondt Vis kwam zo na zestig jaar weer eens op bezoek in het huis waar hij vroeger jaarlijks bij zijn grootmoeder logeerde. Het in zijn bezit zijnde fotoalbum met een aantal, zeer mooie interieurfoto's van het Goudestein uit zijn jeugd had hij ter vergelijking met de huidige situatie meegebracht. Sinds die tijd is er uiteraard veel veranderd, maar in grote lijnen is de indeling van het huis met souterrain, bel-etage, verdieping en zolder intact gebleven. Hierdoor kan de plaats waar de foto's gemaakt werden - hoewel we over minder kennis beschikken dan de heer Van Romondt Vis, die zich zelfs gaatjes in de trapeuning en losse spijlen in het traphek weet te herinneren - in het algemeen nog wel worden herkend. We beginnen (afb. 1) de rondgang door Goudestein rechts van de huidige achteringang, waar tegenwoordig de dames van het secretariaat van het college van B&W hun werkplek hebben. Hier was oorspronkelijk deze mooie keuken te vinden. Op de bel-etage, recht boven de keuken, bevond zich de eetkamer (afb. 2). Op de volgende twee foto's zien we de centrale gang op de bel-etage. Op de foto (afb. 3) kijken we vanaf het bordes aan de Vechtzijde richting Diependaalsedijk. Links aan het eind van de gang bevindt zich de trap naar de verdieping. De andere foto van de gang (afb. 4) geeft het beeld weer dat men kreeg wanneer men door de gang in de richting van de Vecht keek. De deur, rechts aan het eind van de gang, is tegenwoordig de ingang van de kamer van burgemeester J.M. Schouwenaar. Mogelijk was dit vroeger (afb. 5) de werk- studeerkamer van de heer des huizes. De linkerdeur is de ingang van de antichambre, nu de zogeheten stuczaal. Hoewel we thans zo'n zestig jaar verder zijn, zou deze foto, wanneer we dezelfde meubels er weer terug zouden zetten, eigenlijk nog steeds precies zo gemaakt kunnen worden. Op deze plaats is het huis, zoals we kunnen constateren, in ieder geval erg weinig veranderd. De openslaande paneeldeuren met glazen ruiten naar het bordes en het bovenlicht met lantaarn zijn immers ook nog steeds aanwezig. De foto's (afb. 6 en afb. 7) tonen ons de salon van de familie Royaards-Huydecoper, tegenwoordig vinden we op deze plaats de trouwzaal. Dezelfde schitterende schouw met spiegel, waar bij trouwerijen de

Afb. 1

Afb. 2.

Afb. 3.

ambtenaar van de burgerlijke stand voor staat om het bruidspaar in de echt te verbinden, zal dan ook in menig Maarssens fotoalbum terug te vinden zijn. Het (dames?)bureautje, naast het zonnige op het zuiden gelegen venster, op de foto (afb. 7) stond zeer waarschijnlijk in de hoek aan de andere kant van de salon, naast de door het donkere gordijn afgedekte ingang van de antichambre (stuczaal). Deze rondgang door huize Goudestein wordt beëindigd in de slaapkamer op de verdieping (afb. 8). Nu wordt er in deze ruimte niet meer geslapen, maar is het de vergaderzaal van de gemeenteraad van Maarssen en worden er talrijke belangrijke besluiten genomen. Laten we hopen dat dat nog lang het geval zal zijn. Zodat Goudestein nog vele jaren voor de Maarssense gemeenschap behouden blijft.

J.H. Sagel

Afb. 4.

Afb. 5.

Afb. 6.

Afb. 7.

Afb. 8.

Geneesheren uit de vorige eeuw

deel 2

Veertig jaar is dokter Hartog als hij met zijn gezin in Maarssen komt wonen en in de stadse villa Honk genaamd, aan de Emmaweg 1, de praktijk voortzet van dokter J. Ritzema. Het is de warme zomer van 1911. De grote kastanje bij de serre is al uitgebloeid en aan de sloot, die de grens met de Kerkweg markeert, doen de eendagslelies ijverig hun best om iedere ochtend hun bruin-oranje bloemen naar het zonlicht te keren. Het is wel wennen voor de nieuwe dokter. Op zondagochtend het kloggelui zo dichtbij. Gelukkig lopen de kerkgangers niet op klompen. Al mijnenrend op een zondagochtend, het gebeier zoemt nog na, overziet Arie Hartog zijn voorbije leven. Veertig jaar nu, wat zal het leven hem nog bieden?

Afb. 1. De verlovingfoto.

Sliedrecht is zijn geboorteplaats waar vader Hartog aannemer is. Arie Marinus, geboren op 8-1-1871, blijkt een vlotte leerling te zijn. Als zijn ouders naar Sneek verhuizen bezoekt hij het gymnasium in Leeuwarden. En als hij in september 1888 in Groningen medicijnen gaat studeren, heeft dat de instemming van zijn ouders. Succes jongen! Twaalf dagen na zijn zevenentwintigste verjaardag legt Arie de eed van Hippocrates af en neemt zijn artsenbul in ontvangst. Het leven lacht hem toe. Zo is het ook bij Klaartje, zijn ver-

loofde, **Doktersvrouw**, het vervult haar met trots en ook onzekerheid. Weg uit Franeker, weg van de familie, van de bakkerij van broer Gijs, met zijn lekkere koekjes. Ze slikt, recht haar rug en strijkt de plooien glad van haar zondagse jurk. Dezelfde jurk die ze droeg toen de verlovingfoto gemaakt werd in Leeuwarden, een jaar geleden, 1897, afb.1. Op die foto zien we Arie Hartog. Een overvloedige, licht krullende haardos, een gesteven boord met hoge punten en daaronder de gespikkelde das, ietwat bohémien-achtig, weggestopt

Afb.2. Rechts het bekende doktershuis aan de Emmaweg, hoek Kerkweg. Veel verkeer was er nog niet toen deze foto ver voor de Tweede Wereldoorlog werd gemaakt.

onder vest en jasje. Toen al aandacht voor zijn kleding, De neus heeft iets statigs en de ogen blikken wat neutraal de kijker aan, of zelfbewust? Dat kun je niet zeggen van de twee jaar oudere Clara Gijsberta Dijkstra. Met iets van een lachje kijkt ze liever maar weg. De opgepofte schouder, even hoog, want Klaartje is nauwelijks kleiner dan Arie, lijkt steun te zoeken. In haar eenvoud ligt het contrast verborgen met de man die ze dertig jaar lang trouw terzijde zal blijven staan.

Vleuten 1900

Vleuten was in 1900 een klein vlekje ten zuiden van de grote stad, midden in het groen van de weilanden en in de zomer druk bezocht, want dan is het er goed kersen eten. Hier wordt Arie Hartog huisdokter en pater familias. Het kinderrijke gezin, drie jongens en vier meisjes, vergt de nodige inkomsten en Vleuten is maar matig beedeeld met particuliere patiënten, die immers de hoofdmoot van de verdiensten vormen. Als Arie hoort dat zijn collega Ritzema uit Maarssen naar Duitsland wil vertrekken is het besluit snel genomen. Klaartje vindt het wel jammer. Ze is gewend aan de landelijke rust. En haar ouders, die hun dochter achterna zijn getrokken, zo vlak in de buurt. Maar goed, het is ook wel een uitdaging. Het huis aan de Emmaweg lijkt aantrekkelijk.

Maarssen 1911

'Honk' wordt te klein voor het grote gezin. Let

wel, wat thans een plat dak is, was toen een verdieping lager! Als de verbouwing (1913) klaar is, kan vooral Klaartje wat minder zorgelijk kijken. Vier kamers extra, waaronder een ruime leerkamer, waar de opgroeiende jeugd kan werken aan z'n toekomst. Hermine, Arie, Hetta, Bert en Louk zitten dan op de middelbare school. Vic uit 1910 bezoekt de lagere school en Arientje, vernoemd naar een overleden zusje is nog helemaal moeders kindje. Geboren in februari 1915 in 'Honk' blijft ze de benjamin. De dokter zelf kijkt wel zorgelijk, tenslotte kost een verbouwing geld. Maar het wonen zo dicht bij de grote stad, zijn nu ruime huis..... het past allemaal veel beter bij zijn hang naar een zekere grandeur. Is hij zelf ook niet indrukwekkend door zijn rijzige gestalte, zijn lange jas en zijn flambard. Nee, het is goed..... en op die zondagmorgen, het gebeier zoemt nog na, lopen de weerberichten (zomers, met later mogelijk kans op onweer) en Arie Hartog zijn vooruitzichten vrijwel parallel.

Familieleven.

Ook dokter Hartog moet in 1918 de Spaanse griep weten te pareren en bij enkele difteriepatiëntjes, komt zijn overleden Arientje in beeld, vijf jaar oud. Zo weinig is er te doen tegen die besmettelijke ziekte die te herkennen is aan 'Valsche Vliezen op de aangetaste deelen en deze valsche vliezen kunnen den dood teweeg brengen wegens de belemmering die zij aanbrengen

aan de ademhaling als zij in het strottenhoofd verblijven of in de luchtpijp'. De Nieuwe Geneeskunst (1919) merkt verder op 'vermits de diphteritis bij voorkeur zich voordoet bij lymphatische of klierachtige kinderen mag men niets verwaarlozen om hun gestel te versterken; zij moeten zo gauw mogelijk een bloedzuiverende oplossing innemen'. Nog de oplossing, noch het Croupkeltje mocht baten bij Arientje.

Haar vader vraagt na haar dood aan zijn vriend Willem van Leusden haar te schilderen. Een fotootje dient als uitgangspunt. In wat teer roze met hier en daar iets blauw kijkt de kleine meid haar ouders aan. Diep in haar hart bewaart mevrouw Hartog haar eigen beeld van haar overleden kind.

Het gezin van Willem van Leusden, zijn vrouw Iene en hun twee dochters, is patiënt bij dokter Hartog. Er is een stilzwijgende afspraak dat blijvend onbetaalde rekeningen door de schilder in natura worden voldaan. Zo komen er in 'Honk' minstens drie van Leusdens te hangen. Een portret van de dokter zelf, Arie Hartog met volle kuif. Een portret van de oudste dochter Hermine en tenslotte de kleine Arien met een popje in de arm. Er is behalve de arts-patiënt relatie ook sprake van vriendschap. De gezinnen gaan bijvoorbeeld samen kersen eten in Vleuten. De familie Schuier, die op Hazenburg woont is ook vaak van de partij. Babs (Josine Bernarda) Schuier is geen onverdienstelijk fotografe en schiet menig vrolijk plaatje. De dikke laag blanketsel, die Babs dagelijks aanbrengt op neus en wangen, komt aardig in het gedrang bij de inspanning die het fotograferen vergt.

Gerrit Rietveld

Via Van Leusden komt dokter Hartog in contact met Gerrit Rietveld. Deze timmerman/ontwerper woont en werkt in Utrecht en probeert zijn ideeën omtrent het moderne wonen te verwezenlijken in zijn ontwerpen voor huizen, die hij zowel binnen als buiten van zijn kleuren en vormen voorziet. Rond 1920 wordt Rietveld gevraagd een spreekkamer te ontwerpen voor de dokterspraktijk.¹ een belangrijke opdracht en voor die tijd beslist zeer vooruitstrevend. Rietveld zijn werk heeft nog helemaal geen ingang gevonden en de meeste critici oordelen zeer terughoudend. Zijn de toegepaste kleuren al zeer contrasterend, het gemak of beter het ongemak der meubels is een ander punt. Klaartje moet wennen aan de nieuwe inrichting. De stoelen zijn

Afb.3. Ex Libris gemaakt door Kees Valkenstein.

stofnesten (maar daar is Anna voor). De kleuren wit, geel, zwart, rood en blauw op vloer, wand en meubilair laten aan haar, elke keer als ze door de schuifdeur binnenkomt, een zucht ontglippen. Het had voor haar mogen blijven zoals het was.

Wat vinden de patiënten er wel van? Wel.... de patiënten schrikken. Al helemaal van de menierode bol boven de rustbank. Die is er naderhand door Rietveld aangebracht. De aanvankelijk geheel witte wand beviel hem toch niet en op een zekere donderdagmiddag, de dokter is in zijn functie als voorzitter naar de wekelijkse Rotary-bijeenkomst in Utrecht, fietst hij naar 'Honk' met kwast en verf en schildert de rode cirkel. Hmmm, goed.... zo is het beter. Dokter Hartog stemt ermee in. Natuurlijk, want hij is gevoelig voor het ongewone, dat wat opvalt en daardoor gezien wordt. En dat niet alleen. Vormen en kleuren in harmonische disharmonie weet hij te waarderen.

Kees Valkenstein geboren in 1862, is een andere kunstenaar die opdrachten krijgt van de dokter.²

Afb.4. Dokter Hartog rond 1930.

Kees, vooral bevriend met de inwonende oma Dijkstra, ontwerpt onder meer een exlibris. Het is wel een grappig plaatje. Kees, zijn initialen staan rechts boven in het zwarte vlakje, tekent een uil, die symbool staat voor de wijsheid. Zijn poot rust op een dikke foliant die de kennis voorstelt, links onder de apotheek-attributen. Eronder staat lachend geschreven '*Alst. Maar. Helpt.*', A.H.M. de initialen van dokter Hartog. In een raam links staat het familiewapen, daarnaast mogelijk het wapen van Maarssen.

Hartog zijn boekenkast is welgevuld, veel filosofische werken. Zijn kinderen treffen hem bijna altijd lezende aan. Tijd en aandacht voor bijvoorbeeld een spelletje met zijn gezin, het komt er nooit van.

Drie dokters

Telde Maarssen-Maarsseveen in 1900 ruim 3400 inwoners, vijftig jaar later is het inwonertal gestegen tot 6300. Dokter Hartog en zijn collega Venker, ze hebben geen goede verhouding, krijgen het drukker. Gelukkig komt in 1925 dokter 't

Hoën de gelederen versterken. Arie 't Hoën, net getrouwd met dokter Hartogs dochter Hetta, vestigt zich aan de Zandweg. Voor zijn schoonvader wordt het nu rustiger.

Het blijft toch druk genoeg. Motor met zijspan wordt ingeruild. In de houten garage, die tegen het buurhuis Emmaweg 3 staat, komt een two-seater. Achter de garage is voor de jongsten van het gezin nog een speelruimte gecreëerd, opgetuigd door Kees Valkenstein. De telefoon, aanvankelijk nummer 8, later 208 rinkelt steeds vaker. Waar is de dokter voor een spoedvisite. Zijn vrouw, in die tijd al ziekelijk door een chronische nierkwaal, zucht. Hè, nu moet ze naar Vechtoever bellen, want daar zal haar man wel weer zijn. Ja, Vechtoever, tehuis voor verpleegsters en andere dames. Een van die andere dames is Johanna Catharina Benjaminse³, voor wie dokter Hartog meer dan normale belangstelling koestert. De dan bijna veertigjarige Johanna is na een minder gelukkige carrière als altzangeres nu de rechter (misschien ook linker)hand van de directrice, zuster Noordhoek. Ondanks de innige vriendschap tussen deze twee vrouwen raakt Johanna ook gecharmeerd van Arie, zoals ze hem al snel mag noemen.

Klara zucht, ze draait het nummer 218. Ja, de dokter is er, hoort ze. Ja, hij zal de opgegeven visite maken. Mevrouw Hartog heeft het niet makkelijk. In een soort strandstoel zit ze vaak in de tuin wat te borduren, wat te mijmeren over vroeger, Groningen, Franeker. De kinderen vragen zorg, met name Vic en Arientje. Begin 1927 wordt ze oma van Hans 't Hoën, zo'n hummel Ja, Klara kijkt terug. Het grote huis met al die meubels. Ze denkt aan het personeel van vroeger. Kee de Rooij was er het eerst, in het wit, toen nog met bonnet. Was ze niet een Jordaneze. Je zou het haast denken. Zoals Kee sprak en handelde. Daar moest Klara wel aan wennen. Die Kee, die kon taarten bakken. Toen zoon Arie terugkwam van een zeereis had Kee een schip van mokka gecreëerd. En hmmm..... de biest, van een boer uit Maarssenbroek, die kon ze laten wellen. Manus, haar man, die hielp toen toch ook nog mee, zat hij niet zilver te poetsen in een roze-wit gestreept jasje? Nu zijn er grote en kleine Anna. Anna van Wamel is de grote, ongetrouwd nog, keukenprinses. Haar moeder komt de was doen op maandag. Wat kan die schrobben op dat wasgoed. Ze is al aan het tweede wasbord toe. Kleine Anna Klarenbeek woont in de Bolensteinsestraat, die maakt de bedden op en wat er

zo verder te doen valt in huis. Mevrouw Hartog laat een steekje vallen van het broddellapje, zucht en telt opnieuw. Is de zon nu te scherp of gaat ze echt minder goed zien? Ze mijmert voort. Om rond te komen met het huishoudgeld liet ze Arientje erom vragen en kwam die terug met een briefje van honderd. Natuurlijk, ze wist zelf ook wel waar het geldkistje stond, in de onderste la rechts van het grote Rietveldbureau. Maar Klara heeft een hekel aan vragen. Zo gaan haar stille gedachten. Haar man is weg naar een vergadering. Wat hij allemaal niet doet voor zijn K.N.M.G.4. Voorzitter van de Afdelingsraad, lid van de Gezondheidscommissie, lid van de Districtsraad en secretaris van de Centrale Commissie voor de Beroepsbelangen. Klara weet dat met name dit laatste hem ter harte gaat en veel tijd vergt. Ja daar heeft hij wel tijd voor. Altijd druk. Altijd op pad. Naar Vechtoever.....

Drukbezet

Ja, dokter Arie Hartog is een drukbezet man. Iedere ochtend na het spreekuur komt kapper Houssart hem scheren in de spreekkamer. De apotheek vergt tijd. Soms schudt hij zelf de drankjes. Oh ja, die kleine Corrie had hij een mooi papertje beloofd om de kurk, zou ze blauw leuk vinden?

De visites, de spoedgevallen, de ongelukjes op de Straatweg, altijd moeten ze hem hebben ook op zondag. Verdorie, die Venker ook altijd, die moet zonodig op zondag naar het voetballen. Een boer met kiespijn, ook al op zondag. Au, au... Man stel je niet aan, doe niet zo kinderachtig (de kinderen kunnen het gejammer in de woonkamer horen). En vannacht nog stond manke Geertje weer eens op de stoep. Ik heb zo'n vreselijke jeuk dokter. Nou dan moet je terugkrabben! Daar kon manke Geertje het mee doen. Aan tafel hadden de kinderen op haar gerijmd 'negenennegentig, honderd, honderdenéén, vort met dat been'. Manke Geertje van de gracht moest eens weten.

Dokter Hartog heeft zijn vrienden. Naast Willem van Leusden, de familie Westerman en de Schuijers praat hij ook graag met pastoor Rientjes en dominee Sanders. Nee, ze praten niet over geloofszaken. Filosofie boeit hen en wat voorbij en ver weg is. De kerk wordt alleen met oudjaar bezocht. De eigen bank (vooraan links in de Hervormde kerk) vult zich dan met het talrijke kroost en aanhang. Treuzelen de kinderen dan roept hij bij de voordeur, *nou kom op met de geit*, waarop

een jeugdige Hongaarse gaste vroeg, gaat de geit dan ook mee?

Tijd voor ander soort contact is er weinig. Cambier van Nooten van Emmaweg 2 wordt alleen gegroet, evenals de gereformeerde dominee op Poelwijk aan de overkant. Daarnaast renteniert boer Verkerk met zijn vrouw, een tijdloos bestaan lijkt het. En Driessen van Villa Christina dat is zo'n moeilijke man. Altijd is er geharrewar over een bal van de kinderen, die hij niet wil teruggeven.

Als het werk achter de rug is, zit hij met de Nieuwe Rotterdamse Courant, soms met een pijp in zijn Rietveldleunstoel rustig in zijn spreekkamer, ongestoord op zijn eigen plek. Dat voelt goed. Wat ook goed voelt is zomaar drijven in het plas-senwater van de badinrichting van Van Ede aan de Vaart. Ook zo rustig in je eentje.

De laatste fase

Op 11-11-1927 overlijdt mevrouw Hartog. Ze wordt begraven bij de Hervormde kerk. Arientje, de jongste, is dan twaalf jaar. Gelukkig neemt Hermine de oudste dochter direct moeders taak over, waarvoor ze haar baan in Amsterdam opgeeft. Dokter Hartog rouwt niet lang. Zijn relatie met Johanna Benjaminse wordt intenser en op 12-12-1928 wordt zij nu mevrouw Hartog. Vic en Arien gaan het huis uit, de anderen zijn al op zichzelf. Er verandert veel. Was de eerste mevrouw Hartog stil en wat teruggetrokken en vooral bescheiden en eenvoudig, nu klinkt Johanna's diepe alt door het huis, galmt het bij de vleugel in de voorkamer en worden er mini-soirees gegeven. Reizen naar het buitenland, Scandinavië, Portugal en Zwitserland worden bezocht. Voor de kinderen is het moeilijk aan te zien hoe er nu ineens van alles kan. Aan de Scheendijk komt een plassenhuis 'Honk'. Een Vikingboot, uit Noorwegen meegebracht, wordt er afgemeerd. Rust na ontspanning.

Tien bijzondere jaren voor dokter Hartog. Nu het rustiger wordt, de schoonzoon als derde arts en de kinderen de deur uit, wil hij nog wel blijven doorwerken. Naast het werk voor zijn beroepsvereniging, zijn verdiensten worden erkend door zijn benoeming tot officier in de orde van Oranje-Nassau, wordt hij toegelaten als lid van het Utrechtse Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen. Financieel wordt het wat ruimer. De stapel shantung overhemden neemt toe, een extra flambard, een nieuw polshorloge. Voor de spiegel keurt de dokter zich, hij wordt kleiner,

gaat wat minder recht lopen, zijn volle haardos is totaal verdwenen.

In januari 1938 viert hij zijn 40-jarig jubileum als arts. Toespraken en cadeaus laat hij zich welgevallen. Middelpunt van de belangstelling te zijn, daar heeft hij geen moeite mee. Een artikel in het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde beschrijft naar aanleiding hiervan de jubilaris als 'deze energieke strijder voor den geneeskundigen stand'.

En dan is het zover. Zomaar, op de avond van de dertiende september 1939. Ik ben wat moe, ik denk dat ik maar vast naar boven ga. Zijn vrouw, achter de vleugel, knikt en gaat door met haar wals van Durand. Als ze ook haar bed opzoekt, is haar man zo te zien rustig ingeslapen. Achtenzestig jaar oud, in het harnas gestorven. Dokter Hartog die, zoals een in memoriam vermeldt, door een ieder gehouden werd voor 'het toonbeeld van een krachtig gestel'.

Op de begraafplaats aan de Straatweg is een bruinrood monument te zijner nagedachtenis, nauwelijks door de tand des tijds aangetast, hoogstens ietwat uit het lood. De naam, de jaartallen,. Op de bovenrand de buste van een vrouwenfiguurtje de beschermende hand op een kinderkopje en de linker wat opgehouden bij een aesculaapteken.

Arie Marinus Hartog. Nee, Alst Maar Helpt bleef een aardigheidje. Wat hem veel meer boeide was, mede door zijn filosofische inslag, de diepere zin van wat zich tussen Leven en Dood afspeelde. Zijn zoektocht..... *Dass ich erkenne was die Welt im Innersten zusammenhält*⁶.

Auke Hoekstra

Dit verhaal is onder meer tot stand gekomen na een aantal gesprekken met mevr. A. Dros-Hartog, (1915). De foto's komen uit haar bezit.

Noten:

1. De Rietveldsprekkamer zal t.z.t. in een apart artikel uitvoeriger worden belicht.
2. Ook aan Kees Valkenstein zal ruimer aandacht worden besteed.

Afb.5. Dokter Hartog, een foto gepubliceerd ter ere van zijn veertigjarig artsjubileum in 1938.

3. Johanna C. Benjaminse krijgt eveneens in een later artikel wat meer reliëf.
4. Koninklijke Maatschappij ter Bevordering van de Geneeskunst.
5. In de leerkamer van 'Honk' bevindt zich een schoorsteentableau met deze tekst die afkomstig is uit de Faust van Goethe.

Vereeniging tot Verzekering van het Duurzaam Voortbestaan van een Bewaarschool te Zuylen

Deel 2

'Heden den vijftiengste Februarj achtien honderd zes en vijftig, compareerde voor mij François Marie Schmolck, notaris residerende te 's Gravenhage, Provincie Zuid-Holland, in tegenwoordigheid van na te noemen twee getuigen: de Hoog Welgeboren Heer William Rijnoud Baron van Tuyll van Serooskerken (1777-1864, afbeelding 1), Generaal in Engelsche dienst, gedomicilieerd te Londen, doch thans tijdelijk verblijf houdende te 's Gravenhage in de lange Houtstraat Wijk I, nummer 62, zijnde aan mij, notaris bekend'. Zo begint de testamentaire beschikking waarin het voortbestaan van de bewaarschool werd vastgelegd. De twee getuigen blijken te zijn: een klerk van het notariskantoor, genaamd B.D. Carrière, een goede naam voor een man met toekomstplannen en Hendrik Heynen, een lampenmaker. Sir William, vergezeld van zijn vrouw Lady van Tuyll, geboren Deutz van Assendelft, herroept op de genoemde datum 'alle vorige door mij gemaakte wilsbeschikkingen' en laat het volgen beschrijven: 'Het Huis (bedoeld is het huidige huisje aan de Dorpsstraat 20-22 in Oud Zuylen) wordt geschonken aan de Bewaarschool te Zuylen, zoals door mijne zuster, de Hoogwel Geboren Vrouwe Jacoba Elisabeth Baronnesse van Tuyll van Serooskerken (1781-1868, afbeelding 2), douairière van Zijne Excellentie de Hoogwel Geboren Heer Godard Alexander Gerard Philip Baron van der Capellen van Berkenwoude is opgericht.' Bovendien schonk Sir William nog negenduizend gulden, belegd in Nederlandsch Nationale Schuld, rentende twee en half ten honderd 's jaars, ingeschreven in het Grootboek. Het besturen van de school werd opgedragen aan de eerder genoemde douairière. Zij was de weduwe van de Gouverneur-Generaal, Mr. G.A.G.P. Baron van der Capellen', die na de Franse tijd in 1819 het gezag over Nederlands Oost Indië overnam van de Engelsen, die zich meester hadden gemaakt van onze koloniën. Ook het beheer van de financiën werd een taak van de Barones. Om het duurzaam voortbestaan, 'na het overlijden van mijne zuster', te verzekeren werd het in stand

Afb.1. Willem Reinout (Sir William) van Tuyll van Serooskerken in Engels uniform met bruine kolbak, onderscheiding M.W.O. 3^e klasse. Een pastel op perkament, waarschijnlijk vervaardigd door H. Siebert. Foto-collectie Iconografisch Bureau 's-Gravenhage.

houden van de school opgedragen aan een driemanschap. Dit driemanschap bestond uit: *De predikant der Nederduitsch Hervormde Gemeente te Zuylen, de 'tijdelijken' burgemeester aldaar en de 'tijdelijken' schoolmeester aldaar, die ik daartoe benoem bij dezen en die 10 gulden 's jaar genieten.* Waarbij het woord 'tijdelijken' in dit geval gelezen moet worden als 'de op dat moment in dienst zijnde'. Of deze functionarissen op de hoogte waren van deze benoeming is niet bekend. Het voortbestaan van de school was zo door Sir William van Tuyll van Serooskerken echter wel uitstekend geregeld, want na het op-

Afb.2. Jacoba Elisabeth van Tuyll van Serooskerken, gehuwd met Mr. G.A.G.P. van der Capellen van Berkenwoude, zij richtte de bewaarschool op in Zuylen. Olieverf op doek, toegeschreven aan J.W. Pieneman. Foto-collectie Iconografisch Bureau 's Gravenhage.

maken van de akte heeft de school nog 150 jaar bestaan. Mede omdat het enig inzicht geeft in de financiële waarde van de schenking in die tijd, wil ik u het slot van het testament, waarbij de kosten van de officiële registratie ervan aan de orde zijn, niet onthouden; 'No 949. Geregistreerd te 's Gravenhage, den negenden Januarij 1800 vijf en zestig, deel 118 fo. 178 recto vak I. Vier bladen geen renvooi. Ontvangen voor recht f 2,40 en voor 38 opcenten² f 0,91 te zamen: Drie gulden een en dertig en een halve cent. De ontvanger (onleesbaar getekend) f 3,31.' Uit het 'Aanteekenboek', dat ik in de vorige aflevering van dit artikel al introduceerde, noem ik nog enkele namen van leerlingen van de bewaarschool omdat we hen in het vervolg van het verhaal ook nog tegen zullen komen.

Dit betreft:

- A Cornelis Duprée, ingeschreven op 5 januari 1874. Later woonde hij schuin achter de

Openbare Lagere School in Oud Zuilen en verkocht aan het bestuur van de bewaarschool, inmiddels kleuterschool genoemd, in 1969 een klein stukje grond waarop toen een zandbak werd gesitueerd. Hetzelfde stukje grond speelde nog een belangrijke rol bij de verkoop van het gebouw van de Openbare Lagere School aan de huidige eigenaren.

- B Dirk Cornelis Geluk, ingeschreven 16 september 1872, zoon van meester Geluk, die jaren het 'Aanteekenboek' bijhield.
C Nicolaas en Neeltje Lamfers, In 1872 en 1874 ingeschreven. Kinderen van kruidenier en bakker Lamfers.

Ook komen we in de bewaard gebleven oude stukken Koning Willem III tegen. 'Wij Willem III, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, Groot-Hertog van Luxemburg, enz., enz., enz.' tekende op 14 mei 1869 op paleis Het Loo, naar aanleiding van een verzoek daartoe door P.N. van der Stok, predikant bij de Nederduitsch Hervormde gemeente te Zuylen en twee anderen, het Koninklijk Besluit waarmee de Vereeniging tot Verzekering van het Duurzaam bestaan van de Bewaarschool te Zuylen als 'regtspersoon' werd erkend. Tegelijkertijd werden ook de statuten van de vereniging, die bij het verzoek tot erkenning overlegd moesten worden, Koninklijk goedgekeurd.

J. Dijk

Noten:

1. Gouverneur-Generaal Nederlands Oost-Indië van 1819-1826.
2. 38 opcenten is 38 procent toeslag/belasting.

TOPKLASSE

BRINKHOF AANNEMERS
Machinekade 6 Maarssen Tel. 561456

TOPKLASSE

SIERO SCHILDERS
Nassaustraart 71 Maarssen Tel. 562310

WoonArt

Ruim 40 jaar in Maarssen!

WoonArt VAN WAAY - alles tussen vloer en plafond

Nassaustraart 18 • Maarssen • Tel. 0346 - 561897 • Fax 0346 - 570097

Eethuys Ten Tuck

VOLOP GENIETEN AAN DE VECHT

Eethuys Ten Tuck is gelegen op één van
de mooiste plekjes aan de Vecht.

De ideale omgeving om met relaties,
collega's, vrienden of familie te genieten
van uw lunch of van een heerlijk diner.

En om compleet tot rust tekomen in
de 'huyselycke' en schilderachtige omgeving.
Het sfeervolle restaurant biedt plaats aan
maar liefst 75 personen.

Achterin is er 't Prieel, een knusse ruimte met een biljart.

't Prieel en de tuinkamer is overigens
een ideale plek wanneer u
in besloten gezelschap wilt vertoeven.

Eethuys Ten Tuck. Om het hele jaar door te genieten.

Van diners, lunches, recepties, borrels, biljarten
en of zomaar een kopje koffie.

Heeft u andere wensen vraag het ons.
Schoutenstraat 5, 3601 BK Maarssen
Telefoon 0346-567390, fax 0346-561980.